

Kiss G.: Soziologie in Osteuropa

in: Osteuropa 1965, č. 11–12.

Autor rozlišuje dvě etapy vývoje sociologie v socialistických zemích: 1. etapu teoretických diskusí o vztahu sociologie a historického materialismu (1956–1962) a 2. etapu rozvoje praktických sociálních výzkumů (od r. 1962). Článek obsahuje některé nepřesnosti v diskusích mezi dogmatiky a revizionisty. Hlavní je však důraz na široké perspektivy a poznávací možnosti, které sociologie má v podmínkách socialismu. Sociologická hlediska přispívají k lepšímu fungování socialistického společenského systému a stávají se prostředkem plánování. To podle Kisse může sice poněkud omezovat teoreticky poznávací funkci sociologie, ale znamená velký praktický užitek pro stabilizaci socialistického systému a zároveň získání věcně fundovaných poznatků o společenské skutečnosti v tomto systému. Autor zdůrazňuje příznivé podmínky pro národní i mezinárodní koordinaci sociologických výzkumů v socialistickém světě.

D. S.

Papalekas J.: Zur Soziologie der Automatisierung der Produktion

(Probleme und Befunde) — Dortmund 1964.

Studie obsahuje ve stručném výkladu některá teoretická východiska i částečné závěry z intenzivního výzkumu průmyslové práce v podmínkách pokročilé automatizace v chemickém podniku. Vítá přechod k zvěcnění diskuse o sociálních důsledcích automatizace, k němuž došlo v 60. letech. Cílem automatizace je osvobození člověka od všech pracovních postupů, které se pravidelně opakují. Podíl automatizovatelné produkce, který před 8 lety byl odhadován pouze na 8 až 10 %, je nyní uznáván na úrovni 20 až 25 %. Při výzkumu byly zjišťovány souvislosti mezi 4 dimenzemi: rozdělení práce, kooperace mezi dělníky navzájem i mezi dělníky a představenými, vztah dělníka k technickému zařízení, vztah dělníka k představenému jakožto nositeli sociální moci. Byl zkoumán vliv relativní nepetržitosti automatizovaného procesu a distance dělníka vůči němu. Na místo pevného pracoviště přichází rotující struktura pracovišť. Zatímco pro první etapu průmyslové produkce byla příznačná práce jednoho spolu s druhými (Miteinanderarbeiten — Einung — týmová kooperace) a pro mechanizační fázi práce jednoho vedle druhých nebo po druhých (Neben- und Nacheinander-

arbeiten — Einheit — skladebná kooperace), automatizace položila základy k práci jednoho vstřícně vůči druhým (Zueinanderarbeiten — Verbund), což je podle Papalekase nová forma abstraktní univerzality práce. V jejím rámci ovšem zůstávají tři skupiny dělníků: dohlížející, ošetřující (jejichž funkce arbeiten — Einheit — skladebná kooperace) a tradiční (zámečníci, kováři). Dělník nového typu kontroluje a rozhoduje, musí umět přetvářet abstrahovanou souvislost do konkrétního postupu.

D. S.

Klönne A.: Wirtschaftsdemokratie als Alternative

in: Blätter für deutsche und internationale Politik I. 1965, č. 11. II. 1966, č. 1.

Sociologická analýza současných diskusí o otázkách tzv. Mitbestimmung (spolurozhodování), které jsou vedeny v NSR zejména mezi odbory a podnikatelskými svazy. Odbory navrhuji rozšíření norem, platných pro hornictví a metalurgický průmysl (paritní obsazení dozorčích rad a instituce tzv. dělnického ředitele), do větších podniků všech ostatních odvětví. Podnikatelské svazy argumentují proti tomu mj. tím, že demokratizované hospodářství a tržní hospodářství se navzájem vylučují, neboť tržní hospodářství spočívá na soukromém vlastnictví výrobních prostředků. Autor se přiklání k odborářskému stanovisku, přičemž přisuzuje Mitbestimmung zejména funkci uplatnit stanoviska zaměstnanců v měřítku celohospodářském, zabránit politickému zneužití koncentrace hospodářské moci a přenést proces demokratizace do hospodářství. Proti argumentaci podnikatelských svazů uvádí zejména fakta zesílené koncentrace západoněmeckého průmyslu, která podle něho znemožňuje „iniciativu vlastníků“. Zdůrazňuje, že přání demokratizovat hospodářství nemůže být ztotožňováno s utopii odstranění řídících funkcí. Připomíná též problém odcizení mezi představiteli a představenými, který se objevuje při realizaci Mitbestimmung.

D. S.

Ben — David J.: Professions in the Class System of Present Day Societies

A Trend Report and Bibliography, Oxford, England 1964.

Výstižný přehled problematiky a vývoje sociologie povolání, zužených ovšem na svobodná povolání intelligence. Staví proti sobě